

Satu Lotvonen

LASTEN LAULUNOPETUS OSANA LAULUNOPETTAJAN KOULUTUSTA

Laulopedagogiopiskelijöiden kokemuksia Oulun ammattikorkeakoulussa

LASTEN LAULUNOPETUS OSANA LAULUNOPETTAJAN KOULUTUSTA

Laulupedagogiopiskelijoiden kokemuksia Oulun ammattikorkeakoulussa

Satu Lotvonen
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, Musiikkipedagogi (AMK)

Tekijä: Satu Lotvonen

Opinnäytetyön nimi: Lasten laulunopetus osana laulunopettajan koulutusta – Laulopedagogiopiskelijoiden kokemuksia Oulun ammattikorkeakoulussa

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 32 + 1

Lasten laulunopetus otettiin mukaan Oulun ammattikorkeakoulun laulopedagogiopiskelijoiden opetusharjoitteluun syksyllä 2016. Olin yksi innokkaista osallistujista tähän kehitystyöhön. Opinnäytetyöni aiheeksi valikoituikin opintojen aikana lasten laulunopetus osana laulunopettajan koulutusta. Lähdeaineistona olen käyttänyt lasten laulunopetuksesta julkaistuja artikkeleita, opinnäytetöitä, pro gradu -töitä sekä lisensiaattitöitä. Haastattelin tähän opinnäytetyöhöni Oulun ammattikorkeakoulun laulun yliopettajaa sekä neljää opiskelijakollegaani. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa ensiksikin, miksi laulopedagogin koulutusta on haluttu kehittää lasten opettamisen suuntaan. Perinteisesti opetusharjoitteluun on kuulunut aikuisten laulunharrastajien opettaminen. Lisäksi halusin selvittää, miten tämä kehitystyö on toteutunut Oulun ammattikorkeakoulussa. Omien ja kollegoiden kokemusten pohjalta pyrin osoittamaan, miten lasten laulunopetus eroaa aikuisten opettamisesta, ja toisaalta, onko jotain samankaltaisuuksia.

Haastateltavien mukaan eroja lasten ja aikuisten opettamisessa on suhteellisen vähän. Laulamisen lainalaisuudet pätevät joka ikäryhmälle: hyvä ryhti, kehon kannattelu ja riittävä syvähengitys. Erot näkyvät lähinnä siinä, miten oppilasta lähestytään. Lapsioppilaan kanssa ollaan pehmeämpiä ja varovaisempia, koska herkkä ääntöelimistö on vielä kehitysvaiheessa. Oman kokemukseni mukaan pienempien lasten opetuksen tulee tapahtua pitkälti leikin kautta, koska leikki motivoi oppimaan ja saa lauluharrastuksen tuntumaan mielekkäältä.

Kehitysideoista päällimmäisenä nousevat esiin ryhmätuntien tarve, kollegoiden väliset ideariihet sekä lasten laulunopetuksen teoriasisällön merkittävä lisääminen. Jos lasten laulunopetus aiotaan pitää osana laulopedagogiksi opiskelevien koulutusohjelmaa, vierailevien alan asiantuntijoiden luentoja tulisi olla tarjolla.

Lasten laulunopetus tulee toivottavasti sisältymään laulopedagogiopiskelijoiden koulutukseen myös muualla Suomessa. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää koulutusten suunnittelussa ja jatko-tutkimuksissa.

Asiasanat: lapset, lasten laulunopetus, laulopedagogi, laulunopettaja, pedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme of Music, Option of Music Pedagogue

Author: Satu Lotvonen

Title of thesis: Vocal teaching for children as part of a voice teacher's education – Experiences of Music Pedagogue students in Oulu University of Applied Sciences

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 32 + 1

Vocal teaching for children has been introduced in the voice teacher's education in Oulu University of Applied Sciences during autumn 2016. I was one of the eager students to take part in this pilot project; so much so that I decided to write my thesis on the theme. As source material I have used theses and articles written by voice teachers. I have also interviewed the Principal Lecturer of Voice Faculty, Mrs Airi Tokola, and four of my student colleagues to compare experiences of vocal teaching for children.

To begin with, in my thesis I will explain the reasons for initiating vocal teaching for children as part of a voice teacher's education. Secondly, I will present the differences or similarities in the teaching of children and adults based on the experiences of my colleagues and myself. Finally, this thesis can be regarded as the final report of this pilot project.

According to the interviews there seem to be few differences in the teaching of children and adults. Certain rules of singing apply to all age groups: retaining good posture, supporting the frame, and deep breathing. Differences can be seen in the teaching methods: the approach to teaching children seems to be softer and more permissible. My colleagues also admit that they are extra careful with children because their voice organs are delicate and still developing. In my experience smaller children need to be motivated by play in learning to sing.

Some development ideas have risen from this pilot project. In the future, group sessions should be organized monthly or as agreed. There should be brainstorming sessions, where colleagues could share the best practices for teaching children. In addition to my personal opinion all of the colleagues who were interviewed share a common view that the persons who teach children should be offered more theoretical information on how to teach children of certain ages.

Keywords: children, singing, vocal teaching, voice teacher, music, pedagogy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LASTEN LAULUNOPETUS TUTKIMUSKOHTENA	8
3	LAULUNOPETUS KOULUISSA	12
3.1	Kansakoulun ja peruskoulun musiikin opetuksen vaiheita	12
3.2	Laulun asema peruskouluissa nykypäivänä	13
3.2.1	Musiikin oppiaineen painoalueet	13
3.2.2	Laulaminen ja luonteva äänenkäyttö	14
3.2.3	Laulun asema luokanopettajan koulutuksessa	14
4	LASTEN LAULUNOPETUS OSAKSI LAULUNOPETTAJAN KOULUTUSTA	16
5	KOKEMUKSET LASTEN OPETTAMISESTA OULUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	18
5.1	Haastattelujen toteutus	18
5.2	Lasten laulunopetuksen ryhmätunnit	19
5.3	Oppimisympäristön merkitys lasten laulunopetuksessa	20
5.4	Lasten ja aikuisten laulunopetuksen erot ja samankaltaisuudet	21
5.5	Lasten lauluohjelmiston valinta	23
5.6	Äänenmuodostuksen opettaminen	24
5.7	Tulkinnan opettaminen	25
5.8	Ideita lasten laulunopetuksen kehittämiseen	26
6	POHDINTA	28
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Lasten laulunopetuksesta on tehty paljon tutkimuksia ja opinnäytetöitä, joten lähdeaineiston kerääminen oli suhteellisen helppoa. Toisaalta ongelmaksi alkoi muodostua, mistä lasten laulunopetuksen osa-alueesta tekisin itse tutkimukseni. Mitään sopivaa markkinarakoa ei tuntunut löytyvän. Lasten lauluopetuksesta ovat kirjoittaneet perinteisesti jo monta vuotta alalla vaikuttaneet laulupedagogit, joilla on myös lasten opettamisesta vuosien kokemus. Koin itseni riittämättömäksi: voinko tehdä tutkimusta lasten lauluopetuksesta, jos vasta olen aloittanut lasten opettamisen eikä minulla ole opetusharjoittelun ulkopuolista kokemusta aikuistenkaan opettamisesta. Olenko pätevä tekemään tätä tutkimusta?

Vaikkei minulla olekaan alalta laajempaa kokemusta, minulla on kuitenkin vuosien työkokemus toiselta alalta, missä olen organisaation muuttuessa siirtänyt omaa osaamistani työkollegoille eli olen opettanut ja kouluttanut. Minulla on myös kolme pientä lasta, iältään 10, 8 ja 5, joten olen kokenut lasten kasvattaja ja tavallaan myös pienryhmien ohjaaja.

Jaan huolen lasten laulutaidosta vuosia alalla toimineiden laulupedagogien kanssa. Entisajan kouluissa musiikin opetus oli yksinomaan laulunopetusta ja opettajilla oli jalat vahvasti klassisen musiikin puolella. Vuosikymmenien saatossa laulamisen merkitys on vähentynyt ja klassinen musiikki on joutunut kevyen, populäärimusiikin jyräämäksi. Kouluissa arvioidaan laulun sijaan yhteismusiisointia ja lapsia opetetaan laulamaan mikrofoniin avulla. Laulamisen laatuun ei juurikaan kiinnitetä huomiota, eikä opettajilla ole monesti edes pätevyyttä arvioida laulua. Koulujen ulkopuolella lapsille on tarjolla kuorotoimintaa ja musiikkikerhoja, mutta kuitenkin paikkakunnasta riippuen. Musiikki-luokkia on isoimmissa kaupungeissa, mutta näitäkin ollaan ajamassa alas. Musiikkiopistoissa on musiikkileikkikouluja, mutta varsinaista yksinlaulun opetusta on perinteisesti tarjolla vasta 16 vuotta täyttäneille.

Koska lapset kuitenkin laulavat, kuinka voisimme auttaa lapsia laulamaan oikein? Klassisen lauluhanteen mukaan tavoiteltavaa on vapaa, soiva, ehjä, tasainen, luonnollinen ääni. Voisiko lasten laulunopetusta sisällyttää kenties laulunopettajien koulutukseen? Metropolian ammattikorkeakoulussa toteutettiin vuosina 2012–2014 lasten laulukoulu. Kyseessä oli pilottihanke, joka toteutettiin osana laulukoulutuksen opetusharjoittelua yhteistyössä helsinkiläisten koulujen kanssa.

Pohjois-Suomessa lasten laulunopetus otettiin mukaan laulopedagogien koulutukseen Oulun ammattikorkeakoulussa syksyllä 2016. Luvussa 4 kartoitan taustoja, miksi koulutusta on haluttu lähteä kehittämään tähän suuntaan. Luvussa 5 esittelen lasten laulunopetuksen toteutumista omien ja neljän opiskelijakollegani kokemusten perusteella. Lopuksi esitän myös kehitysideoita, miten laulopedagogien koulutusta kannattaisi muuttaa jatkossa, niin että lasten lauluopetuksen tavoitteet toteutuvat.

2 LASTEN LAULUNOPETUS TUTKIMUSKOHTENA

Lasten laulunopetusta on tutkittu varsin paljon viime vuosikymmeninä. Tutkimusten painoalueet vaihtelevat kunkin tutkijan intressien mukaan. Seuraavissa kappaleissa esittelen näiden tutkimusten pääkohtia.

Susanna Tenkanen-Lindeman vastasi opinnäytetyöllään (2014) työelämän haasteeseen kehittää opetussuunnitelma ja aloittaa lasten laulunopetus Tampereen Musiikkiakatemiassa. Hän käsittelee opinnäytetyössään lasten laulunopetuksen historiaa, lapsen lauluinstrumentin rakentamista ja laulopedagogin työnkuvaan liittyviä asioita. Tenkanen-Lindemanin kehittämisprojektissa oli mukana lapsia ikävuosien 9–11 väliltä. Mielenkiintoista tuloksissa on, että lapsille luontainen syvähengitys on jo yhdeksänvuotiailla osaksi kadonnut, mutta oikeilla harjoitteilla sen saa takaisin.

Tenkanen-Lindemanin mukaan aikuinen ”voi laulaa lapselle malliksi, kun ei käytä klassista äänenmuodostusta siten, että sointi on kokonaisvaltaisesti myös vartalossa” (2014, 28). Tenkanen-Lindeman suosittelee laulamista pää-äänellä ja avoimella nielulla. Äänenmuodostuksen opettamista lapselle Tenkanen-Lindeman ei suosittele viitaten mm. italialaisen foniatriin ja tenorin Diego Cossun ajatuksiin (2014, 9–10):

Lapsilla resonanssiontelot ovat pienemmät ennen äänenmurrosta. Näin ollen kurkunpään yläpuolisen tilan oikea käyttäminen on mahdollista vasta murrosiän jälkeen, jolloin mittasuhteet eivät enää muutu ja kurkunpää on kasvanut oikeaan kokoonsa. Tästä johtuen lapsen on vältettävä kaikenlaista aikuisen äänen imitointia. Imitoinnissa lapsi joutuu ristiriitaan luonnollisesti vaalean ja vähän resonoivan äänensä kanssa. Hän joutuu keinotekoisesti pidentämään kurkunpään yläpuolista tilaa laskemalla sitä väkisin alas, pakottaen äänihuulet ylijännittyneeseen tilaan sekä laajentamaan keinotekoisesti nenäontelotaan saavuttaakseen lisää resonanssitilaa vain kuulostaakseen ihmelapselta. Tällainen äänenkäyttö voi tuottaa äänihuuliin kyhmyjä, polyyppeja ja verenvuotoa, jolloin perusäänenkäyttö on vaurioitunut.

Opetuksen pitäisikin Tenkanen-Lindemanin mukaan sisältää oikean hengitystavan opettelua, selkeän tekstin tekemistä ja äänen resonointialueiden tunnistamista sekä korostaa laulamisen helpoutta. Tenkanen-Lindeman kehottaa keskustelemaan tekstistä lapsen kanssa, ja jos kyseessä on säkeistölaulu, kokonaisuuden hahmottaminen olisi erityisen tärkeää: ”Mistä tarina alkaa, mitä välillä tapahtuu ja mihin tarina päättyy?” (2014, 63–64.) Tenkanen-Lindeman esittää tutkimuksensa lopuksi, että lasten laulunopetusta tulisi sisällyttää laulopedagogiopintoihin (2014, 67).

Susanna Tuhkala keskittyy opinnäytetyössään (2016) 7–12-vuotiaiden lasten lauluohjelmistoon ja laulujen tekstisisällön merkitykseen sekä pohtii lauluharrastuksen tärkeyttä lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta. Tutkimusaineisto koostui observoinneista, jotka toteutettiin Tampereella, Espoossa ja Jyväskylässä, sekä asiantuntijahaastatteluista ja Tuhkalan itsensä vetämästä laulustudio-kurssista Äänekosken kansalaisopistossa. Tekstisisällöllä on tutkimuksen mukaan hyvin merkityksellinen asema, jopa niin, että se on yksi tärkeimmistä lauluohjelmistoa rajoittavista tekijöistä. Liian aikuismaisia tekstejä mieluummin vältetään. Muita ohjelmistoa rajoittavia tekijöitä ovat laulujen ambitus eli sävelalue ja sävellajit. (2016, 2.)

Olen samaa mieltä, että teksti on tärkeä. Itse olen käyttänyt säkeistolauluissa apuna kuvitusta. Olen antanut lapsioppilaille kotitehtäväksi piirtää kustakin säkeistöstä kuvan sarjakuvatyyliin. Näin teksti jää paremmin mieleen ja auttaa tarinan kokonaisvaltaisessa hahmottamisessa.

Terhi Orpana korostaa omassa opinnäytteessään (2015) liikkeen merkitystä oikean äänenkäyttötekniikan löytämisessä. Hänen tutkimuksensa on sinänsä merkittävä, että hän on tutkinut ensisijaisesti esi- ja alkuopetusikäisten poikien äänenkäyttöä. Orpana on työskennellyt Cantores Minores -musiikkiopiston laulupainotteisessa musiikkileikkikoulussa sekä koulutusryhmien kuoron opettajana ja pohjaa tutkimuksensa työssään keräämiin kokemuksiin. Tutkimuksen tuloksista Orpana nostaa esille, kuinka tärkeää avoin ja teeskentelemätön vuorovaikutus on lasten kanssa toimiessa. (2015, 2–3, 37.) Itsekin käytän liikettä opettamisessa esimerkiksi äänenavauksen yhteydessä. Liike auttaa ketä tahansa ikään katsomatta. Laulajan pitää tuntea oma kehonsa ja liike aktivoi kehon, mikä optimoi äänenmuodostusta. Mielestäni lapsia opettaessa pitää olla aito, rehellinen ja avoin. Lapsi kyllä aavistaa, jos opettaja ei ole tosissaan, ja se voi syödä lapsen motivaatiota lauluharrastukseen.

Timo Pihkanen on tutkinut lisensiaattityössään (2011) nykyisen lasten laulunopetuksen erityispiirteitä ja tekijöitä, joilla on vaikutusta lasten laulutaidon kehittymiseen. Pihkanen on myös tehnyt lasten lauluoppaan, *Opas lasten laulamiseen* (2011), missä hän antaa konkreettisia ohjeita opetustilanteisiin sekä malleja ääniharjoituksista ja lapsille sopivasta lauluohjelmistosta. Tämän lisäksi opas sisältää tärkeää tietoa lasten äänen kehitysvaiheista. Tutkimusaineisto koostui observoinneista sekä asiantuntijahaastatteluista. Hän seurasi ja haastatteli myös neljää eurooppalaista lasten laulunopetuksen asiantuntijaa. Tutkimuksesta käy ilmi, että lapsia opetetaan lähinnä ryhmissä ja sitä myös suositellaan, jotta lapset kuulisivat ikäistensä ääntä. Lapsia opettaessa opettajat

suosivat herkempää, pehmeämpää opetustyyliä. Mielenkiintoista on, että kaikki haastatellut asiantuntijat suosittelivat laulunopiskelua äänenmurroksen aikana, kunhan ohjaus on oikeanlaista. Pihkasen tutkimuksesta huokuu huoli lasten laulutaidon heikkenemisestä. Lasten laulunopetuksen taso onkin koko ajan laskusuuntainen. (2011, 2.)

Marjut Kossi-Saarela käsittelee omassa opinnäytetyössään (2008) lasten laulamista, laulukorkeuksia ja äänenkäyttöä sekä esittelee lapsen laulamisen kehitysvaiheet ja äänihäiriöiden syntyhistoriaa. Tutkimusaineistoa on kerätty päiväkodeista Laukaan, Äänekosken ja Jyväskylän alueella. Tutkimuksesta käy ilmi, että lapsia laulutetaan liian usein liian matalilta säveltasoilta, mikä voi vahingoittaa lasten kehittyvää äänielimistöä. Kossi-Saarela on huolissaan siitä, että lasten kanssa työskentelevien koulutukseen ei kuulu laulutaidon oppimista tai opettamista. (2008, 2, 33.)

Alakoskela, Leppälä ja Veikkola (2009) ovat tehneet opinnäytetyönsä Tampereen ammattikorkeakoulun sekä Ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajankoulutuksen kehittämishankkeena, jonka tavoitteena oli luoda kokeellinen laulun opetussuunnitelma lapsille ja nuorille. Hankkeessa on selvitetty ”laulunopiskelun erityispiirteitä, lasten ja nuorten kehittymistä ja kypsymistä laulamisen näkökulmasta sekä musiikin elementtien omaksumista eri ikäkausina. Tutkimuksessa on perehdytty myös musiikinopetuksen erilaisiin opetussuunnitelmiin.” (2009, 2.)

Hankkeessa selvitettiin lisäksi 12 foniatrian lääkärin ja 12 laulunopettajan näkemyksiä lasten ja nuorten laulamisesta kvalitatiivisella kyselytutkimuksella (2009, 46). Tutkimuksen tulokset tukevat tutkimukseen käytettyä aiempaa kirjallisuutta. Yhtenäinen näkemys laulunopetuksen aloitusiälle on, että laulunopetuksen ”voisi aloittaa jo kuusivuotiaana leikin, tarinankerronnan ja eläytymisen keinoilla lapsilähtöisesti - - koska tuossa iässä sävelpuhtaus alkaa tarkentua ja sävellajitietoisuus alkaa kasvaa” (2009, 2, 77). Laulun tavoitteellisempi harjoittaminen voisi alkaa äänenmurroksen loputtua noin 15 ikävuoden tienoilla. Laulamisesta ei ole haittaa äänenmurroksen aikanakaan, jos vain opetus on asianmukaista. (2009, 84.)

Tutkijatrio nostaa esiin, että lasten ryhmäopetuksessa opetusryhmien tulisi muodostua mahdollisimman samanikäisistä laulajista, jotta lasten ja nuorten iän ja kehitysvaiheen erityispiirteet tulisivat huomioituiksi. (2009, 76.) Lopuksi Alakoskela, Leppälä ja Veikkola nostavat esiin laulunopettajakoulutuksen puutteen. Koulutusta pitäisi kehittää niin, että yhä useampi laulunopettaja voisi jatkossa opettaa myös lapsia. (2009, 85.)

Annu Tuovila (2003) on tehnyt laajan pitkittäistutkimuksen, johon osallistui yhteensä 66 7–13-vuotiasta lasta sekä heidän vanhempansa ja opettajansa neljässä helsinkiläisessä musiikkiopistossa vuosina 1996–2000. (2003, 4.) Tutkimukseen osallistuvia lapsia, vanhempia, opettajia ja rehtoreita haastateltiin vuosittain. Tutkimuksessa kävi ilmi, että musiikkioppilaitosten opetuksen kehittäminen ei välttämättä edellyttäisi täysin uudenlaisia oppilaitoksia, uusia erillisiä osastoja tai kokonaan uusia opetusaineita. Tuovila kertoo (2003, 250):

Parhallaankin toteutuva musiikkiopisto-opetus voi olla lasten kokemana mielekästä eikä oppilaitosten tai opettajien toimintaa välttämättä ole tarpeen uudistaa tai kehittää aiempaa lapsilähtöisempään suuntaan. Tästä kertoo se, että hieman yli puolet tutkimukseen osallistuneista lapsista koki saaneensa vaikuttaa opetukseen riittävästi ja saamansa opetuksen antoisaksi.

Varsinainen pioneeri lasten laulunopetuksessa on Päivi Kukkamäki, joka tutki lasten laulunopetusta vuosina 1986–2002 tavoitteenaan kehittää uusi laulunopetusmenetelmä. Artikkelissaan (2003) hän esittelee pitkää kehittämis- ja tutkimusprojektiaan, joka koostui kuuden vuoden opetuskokeilusta sekä kartoituksista, kyselyistä ja testeistä, joihin osallistui kaiken kaikkiaan 34 lasta. Projektin aikana Kukkamäki kehitti laulusuzukin¹ opetusmenetelmän ja oppimateriaalit. Laulusuzuki ”etenee opetustasoittain [viisi tasoa] odotusajasta aikuisuuteen pyrkien ymmärtämään lapsen maailmaa ja tukemaan lapsen ja nuoren kokonaispersoonallisuuden kehitystä” (Laulusuzuki 2018).

Kansainvälisesti merkittävintä lasten laulukoulutuksen tutkimus- ja kehitystyötä on tehty Wienin musiikkiyliopiston laulopedagogiikkaosastolla 1970-, 1980- sekä 1990- ja 2000-luvuilla. Tutkimustuloksista referoi Sirkku Wahlroos-Kaitila artikkelissaan (2012, 18):

Tutkimuksissa vertailtiin wieniläisten lasten äänten ambitusta, rekisterivaihdoksia, puhetaajuuksia, soinnin laatua, hengitystä, sävelpuhtautta ja aloitusäänen laatua (kiinteä, kova, huokoinen). Tutkimuksessa todettiin, että verrattuna 1970-luvulla saatuihin tuloksiin ovat lasten äänet 2000-luvulla selvästi madaltuneet ja niiden ambitus on kaventunut, mikä tutkimuksen mukaan johtui yleisesti vähentyneestä laulamisen määrästä ja laulamisesta liian matalissa sävellajeissa. Lisääntynyt rintarekisterin voimakas käyttö liian matalissa sävellajeissa aiheutti huomattavia vaikeuksia myös rekisterivaihdoksissa ja intonaatioissa jo 6-10-vuotiailla lapsilla.

Uskon, että osansa tähän muutokseen on tuonut musiikin kaupallistuminen ja kevyen, populäärimusiikin valtavirta. Kevyen musiikin laulut ovat ambitukseltaan kapeahkoja, ja sävellajit ovat matalia, johtuen joko artistin omasta äänialasta tai koska lauluista on haluttu tehdä kaiken kansan helpposti laulettavia lauluja. Kevyen musiikin osuus koulujen musiikin opetuksessa on moninkertaistunut. Käsittelen tätä koululaitoksen muutosta seuraavassa luvussa.

¹ Laulusuzuki pohjaa tohtori Shinichi Suzukin luomaan Suzuki-menetelmään.

3 LAULUNOPETUS KOULUISSA

3.1 Kansakoulun ja peruskoulun musiikin opetuksen vaiheita

Pitkän linjan laulopedagogi Hannele Valtasaari on tutkinut laulunopetuksen aseman ja sisällön kehitystä kansakoulun ja peruskoulun opetussuunnitelmissa sekä opettajankoulutuksessa 1950-luvulta aina vuoteen 2012 asti (2012, 8). Artikkelissaan (2012) hän pohtii myös, miten nykyinen laulunopetus on muuttunut kehityksen myötä.

1960-luvulla musiikin opetus on ollut lähes yksinomaan laulunopetusta. Kansakoulunopettajat ovat olleet laulamisen asiantuntijoita, minkä lisäksi tarjolla on ollut runsaasti laulamisen yksityiskohtaisia opettajan oppaita. Tällaisia yksityiskohtaisia opettajan oppaita ovat esimerkiksi Aksel Törnuddin Kansakoulun lauluoppi vuodelta 1913 sekä Olavi Ingmanin Laulun opetus vuodelta 1955. (Valtasaari 2012, 8–9.)

1960- ja 1970-luvun taitteessa musiikin opetus on laajentunut käsittämään myös muita soittimia. Kuitenkin pääpaino on pysynyt klassisen musiikin opettamisessa. Koulupäivän jälkeen lapsilla on ollut mahdollisuus laulaa kuoroissa tai käydä soitinkerhoissa ja soittaa orkesterissa. (Valtasaari 2012, 8.)

Musiikin sisällöllinen opetus muuttui ratkaisevasti, kun 1970-luvulla siirryttiin peruskoulujärjestelmään. Peruskoulujen opetussuunnitelmiin tuotiin ensi kertaa yhteismusisoinnin idea ja viihdemusiikin opettaminen. 1980-luvulla alettiin tehdä kuntakohtaisia opetussuunnitelmia, mikä johti alueelliseen eriarvoistumiseen, sillä isoilla kunnilla oli luonnollisesti enemmän resursseja järjestää monipuolista opetusta. (Valtasaari 2012, 10.)

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa 1985 äänenkäytöstä mainitaan 7.–9. luokkien opetussuunnitelmassa, mutta äänenkäytölle saati laulamiselle ei ole asetettu mitään taidollisia tavoitteita. Alemmille luokille ei ole esitetty edes mitään äänenkäytön kriteereitä. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa 1994 musiikista on tullut valinnaista. Laulamissa painotetaan laulamisen iloa ja ohjataan terveeseen äänenkäyttöön, mutta opetussuunnitelmassa ei määritellä, mitä tarkoittaa terve äänenkäyttö. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa 2004 äänenkäytön ja

laulamisen merkitys on hieman korostunut. Puhutaan luontevasta äänenkäytöstä sekä itsensä ilmaisemisen merkityksestä. Perusteissa on määritelty tavoitteet alakoululaisten ja yläkoululaisten laulamiseksi ja äänenkäytölle. (Valtasaari 2012, 10.)

3.2 Laulun asema peruskouluissa nykypäivänä

3.2.1 Musiikin oppiaineen painoalueet

Uusimmissa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 musiikin oppiaineessa painotetaan yhteismusisointia ja oppilaiden osallistamista. Musiikin oppiaineessa arviointi kohdistuu nimenomaan yhteismusisointiin. (Opetushallitus 2014, viitattu 10.3.2018.)

Yhteismusisoinnin idea on sinänsä hyvä, että se ottaa kaikki lapset mukaan musiikin tekemiseen, ja kukin saa ottaa sen instrumentin, jossa kokee olevansa hyvä. On tärkeää, että musiikista tulee luonteva osa lasten elämää ja luodaan edellytykset hyvän musiikkisuhteen kehittymiselle ja elinikäisen musiikin harrastamiselle. Voiko tämä kuitenkin aiheuttaa sen, että laulaminen ja laulutaito jää aina vähemmälle huomiolle?

Oppilaiden osallistaminen opetuksen sisältöön on toki hieno tavoite. Mietin kuitenkin musiikin oppiaineen osalta, voiko liika osallistaminen heikentää musiikkituntien tarjontaa? Jos mennään täysin oppilaiden toiveiden mukaan, musiikkitunneilla soitetaan iskelmää, popmusiikkia ja kaikkea sitä, mitä radiosta kuuluu. Laulettava ohjelmisto on jo nyt lähes yksinomaan populäärimusiikkia. Tämä on aiheuttanut sen, että laulujen ambitus on supistunut ja sävellajit ovat madaltuneet. Valtasaari (2012, 12) uskoo, että tämä muutossuuntaus johtuu monien lasten parissa työskentelevien omista äänellisistä rajoituksista. Syynä lienee myös se, että populäärimusiikkia ja kevyttä musiikkia esitetään usein matalista sävellajeista.

Jos lapsi ei altistu klassiselle musiikille kotona, sitä pitäisi tarjota muualla. Peruskoulu on yleissivistävä laitos, ja siellä pitäisi ehdottomasti olla paikkansa myös klassiselle musiikille. Musiikin opettajien ammattiyhdistyksen pitäisikin mielestäni kuulua kaikkien musiikkigenrejen tarjonta tunneilla, ja kaikkea tulisi tarjota samassa suhteessa.

3.2.2 Laulaminen ja luonteva äänenkäyttö

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 laulaminen esitetään osana yhteismusiisointia. Perusteissa on määritelty tavoitteet alakoululaisten ja yläkoululaisten laulamiseksi ja äänenkäytölle. Positiivista on, että äänenkäytön ja laulamisen merkitys on entisestään korostunut. Esimerkiksi vuosiluokkien 1–2 musiikin tavoitteisiin on kirjattu seuraavaa: ”Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.” (Opetushallitus 2014, 142, viitattu 10.3.2018.)

Luonteva hengitys, luonteva äänenkäyttö ja laulamisen harjoittaminen ovat ilokseni mukana uusimmissa opetussuunnitelman perusteissa. Mietin kuitenkin, osaako opettaja arvioida, milloin hengitys on luontevaa syvähengitystä tai milloin äänenkäyttö on luontevaa? Onko opettajalla työkalut näiden opettamiseen? Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvissä tavoitteissa todetaan, että opetuksessa voi hyödyntää taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia. (Opetushallitus 2014, 142, viitattu 10.3.2018.) Tämä voisi parhaimmillaan tarkoittaa sitä, että koulut voisivat tulevaisuudessa halutessaan hyödyntää myös laulopedagogien asiantuntemusta.

3.2.3 Laulun asema luokanopettajan koulutuksessa

Luokanopettajien koulutuksessa laulamiseksi ja äänenhuollolla on häviävän pieni merkitys. Valtasaari kirjoittaa huolestuneena tästä opettajakoulutuksen puutteesta (2012, 13):

Vielä 1990-luvulla opiskelijat saivat henkilökohtaisia laulutunteja. Nyt äänenkäytön ja laulun henkilökohtaista ohjausta ei juuri ole. Jos varhaiskasvattajien ja luokanopettajien äänenkoulutuksesta vielä näennäisesti huolehditaankin esimerkiksi ryhmäopetuksena, ohjaajana toimii usein ”yleismies”, jolta puuttuu laulopedagogin koulutus.

Varhaiskasvatuksesta ja peruskouluissa musiikin opetuksesta saattaa yhä useammin vastata henkilö, jolla ei ole edes musiikin aineenopettajan pätevyyttä, saati sitten laulunopettajan pätevyyttä (Valtasaari 2012, 13). Varhaiskasvatuksen puolella ei mielestäni voi vaatia, että opettaja olisi joka asiassa täysin pätevä opettaja. Varhaiskasvatuksen päätehtävä on auttaa lapsia tulemaan omatoimiseksi arjen askareissa sekä opettaa suvaitsevaisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä. Peruskoulun alaluokilla en myöskään näe tarvetta sille, että luokanopettaja olisi joka aineen asiantuntija.

Tärkeintä alaluokilla on oppia lukemaan, laskemaan ja toimimaan ryhmissä. Sen sijaan siinä vaiheessa, kun peruskoulussa aletaan esitellä eri instrumentteja, olisi hyvä esitellä myös ihmisinstrumentti ja kiinnittää huomiota äänenkäyttöön ja laulamiseen.

Valtasaari peräänkuuluttaa varhaiskasvatuksen ja luokanopettajan koulutusten kehittämistä entisaikojen suuntaan (2012, 14):

Tutkimusten valossa yksilöllinen äänenkäytön opetus ja laulutunnit pitäisi palauttaa sekä lastentarhan- että luokanopettajien koulutukseen. Ammattitaitoisten laulopedagogien tietoa ja taitoa olisi nykyistä enemmän hyödynnettävä opettajankoulutuksessa. Opettajien oman laulutaidon ammattitaitoinen ohjaaminen ja kehittäminen luo perustan terveen äänenkäytön ja laulutaidon opettamiseen.

Oikea äänenkäyttö olisi opettajille hyödyksi jo pelkästään ääniergonomian vuoksi. Kenen tahansa äänityöläisen tulisi osa käyttää ääntään oikein. Luokanopettajalta ei mielestäni voi vaatia laulopedagogin pätevyyttä, mutta hänen tulisi osata opettaa luontevaa hengitystä, luontevaa äänenkäyttöä ja laulua edes alkeellisella tasolla. Tarvittaessa opetusta voisi täydentää vierailevilla asiantuntijoilla.

4 LASTEN LAULUNOPETUS OSAKSI LAULUNOPETTAJAN KOULUTUSTA

Koska lapset laulavat, eivätkä mitä todennäköisimmin saa laulamiseen riittävää laadunohjausta peruskoulussa, ohjausta tulee tarjota muissa oppilaitoksissa. Musiikkiopistoissa on perinteisesti tarjottu laulunopetusta vasta 16 vuotta täyttäneille. Sen lisäksi on musiikkileikkikouluja, mutta varsinaista laulun yksilöopetusta tarjotaan vasta äänenmurroksen jälkeen.

Perinteisesti laulopedagogiopiskelijoiden opetusharjoitteluun on kuulunut nuorten ja aikuisten naisten ja miesten opettaminen. Koulutuskokonaisuuteen ei kuitenkaan ole sisällynyt lasten laulunopetusta eikä lasten laulamisen ohjaamista. Laulunopettaja on voinut halutessaan hankkia lisäkoulutusta Päivi Kukkamäen kehittämässä laulusuzukikoulussa, mistä valmistuttuaan opettaja on virallinen laulusuzukiopettaja. Erikoistumiskoulutus on viisitasoinen ja kunkin tason voi suorittaa 1–2 vuodessa. Koulutus on maksullista. (Laulusuzuki 2018, linkki Opettajien koulutus, viitattu 18.5.2018.)

Sirkku Wahlroos-Kaitila puhuu Laulopedagogi-julkaisussa (2012, 18) siitä, kuinka tärkeää olisi antaa tuleville laulopedagogeille mahdollisuus kehittää ammattitaitoaan erikoistumalla lasten laulunopetukseen. Lasten laulunopetusta onkin kokeiltu vuosina 2012–2014 laulopedagogien koulutuksessa Metropolian musiikin koulutusohjelmassa. Kyseessä oli pilottihanke, Lasten laulukoulu, joka toteutettiin osana laulukoulutuksen opetusharjoittelua yhteistyössä helsinkiläisten koulujen kanssa. Kokemukset olivat hyvin positiivisia ja kysyntä lasten laulunopetukselle on edelleen niin suurta, että Metropoliassa otetaan mahdollisesti jo tulevana lukuvuonna lasten laulukoulutus jälleen osaksi laulun opetusharjoittelua. (Wahlroos-Kaitila, sähköpostiviesti 8.4.2018.)

Myös Oulun ammattikorkeakoulun harjoituskoulussa on alettu tarjoamaan lasten laulunopetusta harjoitusoppilaana. Haastattelin tähän tutkimukseen koulumme laulun yliopettajaa, Airi Tokolaa, ja kysyin taustoja lasten laulunopetuksen aloittamiseksi. Tokolan mielestä laulunopettajiksi opiskeleville tulisi antaa työkalut myös lasten opettamiseen, koska kentällä on selkeästi tarve lasten laulukoulutukseen. Lapset haluavat laulaa ja ovat nykyään kiinnostuneita myös laulutunneista. Näin ollen laulun ammattilaisten tulisi osata ohjata myös kehittyvää ääntä. (Tokola 16.4.2018.)

Tokola viittaa tutkimukseen, johon oli selvitelty foniatrien ja laulunopettajien näkemyksiä lasten laulunopetuksesta (Alakoskela, Leppälä ja Veikkola 2009). Yleinen näkemys on, että lasten ääntä voi

pehmeästi kouluttaa jo lapsesta alkaen, eikä se ole ääntöelimistölle vahingollista, jos laulunopettaja on tehtävänsä tasalla. Television ja koulujen kykykilpailut innostavat lapsia laulamaan, mutta niissä laulaminen tapahtuu mikrofonin. Tokola on huolissaan kehityksestä, että lapset oppivat laulamaan mikrofonin avustuksella, koska se ei ole kehittyvälle äänelle ja ääntöelimistölle optimaalinen tapa laulaa. Mikrofonin kanssa lapsi ei kuule omaa ääntään oikein eikä opi säätämään sitä luonnollisella tavalla, vaan ääni kiertää vahvistettuna kaiuttimien kautta. Lapsen kehittyvälle ääntöelimistölle terveellisintä olisi antaa lapsen laulaa luontaisesti lapsen omalla volyymitasolla.

Lasten laulunopetusta on tarjottu Oulun ammattikorkeakoulun harjoituskoulussa Tokolan johdolla muutaman opiskelijan voimin, eräänlaisena pilottiprojektina, syksystä 2016 lähtien. Pilotissa oli alun perin mukana viisi laulopedagogiopiskelijaa, joista yksi jättäytyi pois keväällä 2017. Lasten opetuksesta tiedottaminen on vielä ollut suhteellisen minimaalista ja oppilaita on hankittu suorilla yhteydenotoilla. Alkuvuodesta 2017 kaikilla neljällä pilottiryhmän laulopedagogiopiskelijoilla oli lapsioppilaat.

Tokola toivoo, että syksystä 2018 alkaen kaikkien laulunopettajaksi opiskelevien 3. vuoden opetusharjoittelussa olisi mukana yksi lapsioppilas. Tokola on kaiken kaikkiaan tyytyväinen pilottiprojektin toteuttamiseen ja siihen, että pilotin seurauksena on syntynyt useampia opinnäytetöitä, jotka tähtäävät lasten laulunopetuksen kehittämiseen. Jatkossa oppilaiden hankintaa tulee tehostaa laajemmalla tiedottamisella.

Luvussa 5 esittelen Oulun ammattikorkeakoulun pilottihankkeen toteutumista omien ja neljän opiskelijakollegani kokemusten pohjalta. Lopuksi esitän myös kehitysideoita, miten laulopedagogien koulutusta voisi kehittää, niin että lasten lauluopetuksen tavoitteet toteutuvat.

5 KOKEMUKSET LASTEN OPETTAMISESTA OULUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Opinnäytetyötäni varten halusin haastatella kaikkia alun perin pilotissa mukana olleita opiskelijakollegoitani. Koska meitä oli pilotissa vain neljä ja koska tarvitsin laajempaa näkökulmaa työhöni, haastattelin lisäksi yhtä kollegaa, joka on tullut mukaan pilottiryhmään syksyllä 2017.

Seuraavassa luvussa esittelen aluksi haastattelujen toteutusta. Tämän jälkeen esitän haastattelujen tulokset ja kehitysideoita.

5.1 Haastattelujen toteutus

Opiskelijakollegoiden haastattelut tein helmikuussa 2018. Kysyin haastateltavilta suoraan kahvipöydässä, voisivatko he osallistua opinnäytetyöhöni haastattelun merkeissä. Tein haastattelukysymyksistä aiheet, jotka lähetin kullekin haastateltavalle etukäteen tutustuttavaksi sähköpostilla. Kahdenkeskiset haastattelut halusin tehdä avoimesti kasvotusten, yhdessä keskustellen ja kokemuksia vaihtaen. Tallensin haastattelut puhelimeni ääninauhurilla. Yhdessä tapauksessa haastatteluaikaa ei saatu sovittua, jolloin sain vastaukset kysymyksiini sähköpostilla.

Kahdella haastatelluista on aiemmin ollut teini-ikäisiä tyttöjä laulunoppilaina. Yhdellä on aiempaa kokemusta lasten opettamisesta pianonsoitossa, muttei laulussa. Kenelläkään ei ole tällä hetkellä lapsioppilaita laulunopetuksessa koulun ulkopuolella.

Oma oppilaani ja kollegoiden oppilaat ovat tyttöjä, ja iät hankkeen alussa olivat 7, 9, 10, 12 ja 15 vuotta. Kolmella oppilaalla on muitakin musiikillisia harrastuksia, kuten sellon, pianon tai viulun soitto sekä yhdellä oppilaalla kuorolaulu. Kolme oppilaista on harrastanut tanssia. Neljä viidestä oppilaasta on ollut todella motivoituneita; kuitenkin laulutunnit lopettaneita on kaksi viidestä.

Kaikki haastatellut ovat tutustuneet ohjaavan opettajan antamiin lasten laulunopetusta koskeviin materiaaleihin ennen kuin aloittivat lapsioppilaan opettamisen. Minä olen tutustunut tätä opinnäytetyötä tehdessäni kymmeniin opinnäytetöihin, joita voi hyödyntää lasten ja aikuistenkin opettami-

nessä. Olen kokenut, että tieto on lisännyt osaamistani ja olen hyödyntänyt oppimaani opetuksessa. Minun lisäksi yksi haastatelluista kollegoista tekee opinnäytetyötään lasten laulunopetuksesta ja on tutustunut laajaan aineistoon. Muut haastatellut ovat tutustuneet ohjaavan opettajan antaman materiaalin lisäksi yhteen tai kahteen teokseen, missä käsitellään lasten laulunopetusta.

Haastattelukysymysten aiheet, jotka löytyvät liitteestä 1, muotoilin Timo Pihkasen liseniaattityöhön nojaten. Pihkanen on jaotellut tutkimuksensa tuloksena lasten laulunopetuksen seuraaviin osa-alueisiin: lasten laulunopetus ryhmäopetuksena, lasten laulunopetuksen oppimisympäristö, lasten ja aikuisten laulunopetuksen erot, lauluohjelmiston valinta lapsilaulajille, äänenavaus, äänenmuodostus ja äänenmurros. (Pihkanen 2011, 51.)

5.2 Lasten laulunopetuksen ryhmätunnit

Oulun ammattikorkeakoulun harjoituskoulun pilotissa oli tarkoitus järjestää lasten yksilöopetuksen rinnalla myös ryhmätunteja kuukausittain. Lukuvuonna 2016–2017 aikana niitä vielä järjestettiin, mutta ei joka kuukausi. Ryhmätunnin ajankohta ei tuntunut sopivan monissa harrastuksissa käyville lapsioppilaille. Lukuvuonna 2017–2018 ryhmätunteja ei ole järjestetty lisääntyvien aikatauluongelmien vuoksi lainkaan.

Kysyin haastateltavilta, ovatko lapsioppilaat, heidän vanhempansa tai haastatellut itse kaivanneet ryhmätunteja. Lapset eivät ole ryhmätunteja kaivanneet, ja vain puolet vanhemmista on tuntien perään kyselty mutta ei varsinaisesti kaivannut.

Kahden kollegan mielestä ryhmätunneille on tilausta, koska siellä harjoitellaan nimenomaan esiintymistä: mitä enemmän lapset esiintyvät, sitä paremmin he oppivat käsittelemään mahdollista jännittämistä. Lisäksi ryhmätunneilla kuulee muiden lasten ääntä, jolloin oppiminen ei jää pelkästään oman opettajan äänenkäytön varaan. Kahden kollegan mielestä ryhmätunneille ei ole tarvetta. Kootaan, että lapset ovat liian eri-ikäisiä, eivätkä ryhmätunnit olisi siksi kaikille mielekkäitä. Lisäksi toisen kollegan oppilas käy säännöllisesti kuorossa ja kuulee siellä ikäistensä ääntä.

Jatkokehityksenä ehdotettiin, että ryhmiä voisi olla useampia niin, että pienimmät lapset olisivat yhdessä ryhmässä ja teini-ikäiset toisessa ryhmässä. Yksi kollega ehdotti, että ryhmätuntien sisältöä voisi jatkossa miettiä tarkemmin, jotta hyöty olisi maksimaalinen. Toinen kollega ehdotti, että

ryhmätuntien sijaan lapsia opettavat voisivat seurata toistensa tunteja ja saada näin laajempaa näkökulmaa omaan opetustyöhön.

On hälyttävää, että ryhmätunneille ei nähdä tarvetta. Lukemani ja kokemani mukaan paras hyöty lapselle tulisi yksilö- ja ryhmäopetuksen yhdistelmästä. Mielestäni ryhmätunteja pitäisi järjestää joka kuukausi, kuten oli alun perin tarkoitus. Susanna Tuhkala (2016, 14) pitää ryhmätuntien merkitystä lasten laulunopetuksessa ratkaisevana:

Lapsilla on suuri riski luoda vääristynyt kuva laulamisesta ja lauluäänestä, ennen kaikkea lasten lauluäänestä, koska vallitseva äänimalli on yleensä aikuisen lauluääni, jota on usein myös jollakin tapaa käsitelty (tallenteet). Pidän tärkeänä, että lapset kuulevat mahdollisimman paljon käsittelemätöntä ja akustista lauluääntä.

Mielestäni on tärkeää, että lapset kuulevat toisten lasten ääntä. Erityisen merkittävää uskoisin sen olevani omalle lapsioppilaalleni, joka on vielä ala-asteikäinen, koska hän pääsisi kuulemaan teini-ikäisen asteen kehittyneempää lauluääntä. Kehittävää se voisi olla myös harjoituskoulumme vanhemmille lapsioppilaille, kunhan he vain ymmärtäisivät asemansa auktoriteettina ja vertaisoppijana nuoremmalle lapsioppilaalle.

5.3 Oppimisympäristön merkitys lasten laulunopetuksessa

Kysyin haastateltavilta, tapahtuuko opettaminen aina samassa luokassa, samaan aikaan viikosta. Kysyin myös, onko kollegan mielestä luokan sisustuksella ollut merkitystä opettamisessa.

Koska kyseessä on peruskoulua käyvät oppilaat, joilla on myös muita harrastuksia, laulunopetus tapahtuu pääosin tiettyinä, sovittuna viikonpäivänä ja aina samaan kellonaikaan. Opetusluokka sen sijaan vaihtelee. Yksi kollegoista opetti lapsioppilastaan aina tämän kotona.

Oman lapsioppilaani opetuksessa olen kokenut, että monipuolisesti sisustettu luokka on paras. Tällaisessa luokassa on kukkia, julisteita ja valokuvia seinillä, jumppamattoja ja -palloja. Minun oppilaani on niin nuori, vasta 8-vuotias, että innostuksen ylläpitämiseen tarvitaan virikkeitä.

Kollegoiden teini-ikäisten oppilaiden tunneilla parhaiten on toiminut mahdollisimman pelkistetty sisustus. Yksi kollega oli huomannut, että liian virikkeellinen luokka häiritsee oppilaan keskittymiskykyä, jolloin seuraavalla tunnilla palattiin pelkistetympään luokkaan.

Minulla on samanlainen kokemus yhden aikuisoppilaani kanssa. Siinä luokassa, missä opetan lapsioppilastani, en voinut opettaa tuota aikuisoppilasta. Hän ei pystynyt keskittymään, vilkuili koko ajan ympärilleen ja vaikutti hermostuneelta. Luokka oli selkeästi liian virikkeellinen. Oppilas myös myönsi viihtyvänsä paremmin pelkistetyimmässä ja pienessä luokassa.

Kaikki kollegat olivat sitä mieltä, että opetuksen tulisi tapahtua mahdollisimman usein samassa tai samantyyppisessä luokassa. Näin oppilaalle taataan tuttu ja turvallinen oppimisympäristö.

5.4 Lasten ja aikuisten laulunopetuksen erot ja samankaltaisuudet

Kaikki kollegat olivat sitä mieltä, että he opettavat lapsioppilailleen samoja asioita kuin aikuisoppilaille. Kaikki haastatellut korostivat ryhdin ja kehonkannattelun opettamista niin lapsi- kuin aikuisoppilaille. Kehonkannattelua opetetaan mielikuvilla, esimerkiksi ajattelemalla, että keho on kuin tynnyri ja kehoa kannattelevat lihakset ovat tynnyrin seinämät; laulaessa kehoa ei saa pusertaa kaasaan vaan tynnyrin tulee pysyä pulleana. Lisäksi kehonkannattelua opetetaan hengitysharjoituksia liikkeeseen yhdistämällä, esimerkiksi balettikäsi-liikkeellä, missä käsi nostetaan ylös sisäänhengityksen aikana ja käsi lasketaan alas vasta uloshengityksen jälkeen. Yksi kollega kertoi kehottavansa lapsioppilastaan hengitysharjoitusten aikana miettimään ja aistimaan, miten hengitys kulkee vartalossa, mihin asti se menee sisäänhengityksellä, miltä tuntuu kyljissä, miten kyljet laajenevat jne.

Ryhdin ja kehonkannattelun oppiminen lisää tietoisuutta omasta vartalosta, mikä on murrosiän kourissa painivalle nuorelle oiva keino säilyttää yhteys itseensä. Muutoksia tapahtuu, mutta laulamisen ja itsetietoisuuden lisääntymisen kautta nuori voi tuntea hallitsevansa muutoksia edes marginaalisesti.

Hengitysharjoituksia räätälöidään aina kullekin oppilaalle sopiviksi. Tässä ei nähdä eroa lapsi- ja aikuisoppilaan välillä. Yksi kollega sanoi hienosti, kuinka hengitys on osa laulamista eikä sitä tulisi mieltää erilliseksi prosessiksi. Hän pyrkii opettamaan oppilailleen, että laulaminen, tai edes siihen liittyvä hengittäminen, tulisi ottaa osaksi arkipäivää. Vaikka ei pystyisi laulamaan joka päivä, sitä voi miettiä ja hengittämistä voi harjoitella päivittäin koulussa, linja-autossa ja kotona. Syvähengityksen oppiminen hyödyttää kaikkia kriisi- tai jännittävistä tilanteista selviytymisessä. Kasvavalle nuorelle asian oivaltaminen on kultaakin arvokkaampaa!

Ääniharjoituksetkin ovat pitkälti samoja, mutta sen sijaan harjoitusten ambitus vaihtelee. Ääniharjoituksia tehdään enimmäkseen melko suppealla alueella (terssi – kvintti), kuten yleensä lauluharrastuksen vasta aloittaneilla. Harjoitukset on parempi pitää melko yksinkertaisina, jotta keskittyminen pysyy hengittämisessä ja ryhdin pitämisessä. Yhdellä oppilaalla lauluharrastusta on takana jo muutama vuosi ja iältään hän on nyt jo nuori aikuinen, jolloin ääniharjoituksetkin ovat haastavampia ja ambitus suurempi (oktaavi).

Kaikki kollegat myöntävät, että opetusmenetelmät ja lähestymistapa ovat hieman erilaiset, kun opetettavana on lapsi tai teini-ikäinen nuori. Lapsioppilaan kanssa ollaan varovaisempia, koska ääntöelämä on vielä kehitysvaiheessa. Yksi kollega kertoo (lapsen nimi muutettu):

Toimin lapsioppilaani kanssa ehkä hieman rauhallisemmassa tempossa kuin aikuisten kanssa. Eli selitin lauluharjoitukset tarkemmin ja muutenkin yritin olla höselämättä liikaa. Pienemmän lapsen kohdalla olisin varmasti heittäytynyt leikkimään ja touhuilemaan enemmän, mutta Miran kanssa pääosin keskityimme itse asiaan. Toki vaihdettiin ja kyselin kuumia yms. Lapsioppilaan kanssa otin myös enemmän huomioon lapsen toiveita laulujen suhteen. Lapsen kanssa vuorovaikutus tuntitilanteessa tapahtuu ehkä enemmän esimerkin kautta. Minä laulan malliksi ja sitten voidaan laulaa vaikka yhdessä ja sitten Mira saa laulaa yksin. [...] Varoin myös, etten laulattanut häntä kovin korkealle tai liian matalalle, jotta painamista tai kiristymistä kurkunpäässä tapahtuisi mahdollisimman vähän. Mielestäni tiettenkin oli, etten vain vahingoita kehittyvää ääntä...

Oman lapsioppilaani opetuksessa opetusmenetelmä ja lähestymistapa ovat täysin erilaisia kuin aikuisoppilaan kanssa. Lapsioppilaani on vasta 8-vuotias, joten opettaminen tapahtuu pääasiassa leikin kautta. Olen kokenut, että se motivoi oppilastani parhaiten ja pitää lauluharrastuksen mielekkäänä. Olen mielestäni onnistunut pitämään motivaatiota yllä, koska oppilaani halusi jatkaa nimenomaan lauluharrastusta ja karsia muista harrastuksista, kun tuli päätöksenteon aika. Oppilaani aloittaa ensi syksynä musiikkiluokalla ja aikoo myös jatkaa lauluopintojaan Oulun ammattikorkeakoulun harjoituskoulun oppilaana.

Lasta pystyy motivoimaan, mutta aikuisella pitää olla motivaatio oppia laulamaan. Lapsi ei tule pakotettuna tunnille, mutta aina ei jaksa olla innostunut. Kuitenkin häntä voi innostaa ja tunnista voi tulla hyväkin. Aikuinen saattaa maksaa tunteista, mutta ei jaksa aina vaivautua paikalle, tai jos vaivautuu, tunnilla huomaa, ettei oppilas ole vilkaissutkaan nuotteja edellisen tunnin jälkeen.

Ääni instrumenttina on hyvin henkilökohtainen asia. Lapset ja aikuiset ovat herkkiä oman instrumenttinsa suhteen, varsinkin jos lauluharrastus on vielä alkutekijöissään. Myönteinen opettaja-oppilassuhde on instrumentin opiskelussa oppimisen peruspilari. Aikuisiakin tulee kritiikkiä antaessa

kohdella hellästi, että ei vain vahingossa pahoita mieltä ja sammuta innostusta lauluharrastukseen – varsinkin jos harrastus on vastikään aloitettu. Toisaalta aikuisopiskelijoiden oppimista voi haitata liiallinen itsekriittisyys ja itsekontrolli; kummatkin ovat piirteitä, jotka onneksi puuttuvat lapsilta.

5.5 Lasten lauluohjelmiston valinta

Laulun valintakriteerit ovat samoja kuin kenelle tahansa aloittelevalle lauluoppilaalle: suppea ambitus, ei korukuvioita, suomenkielinen, oppilaalle mahdollisesti jo tuttu laulu. Laulut valitaan klassisen musiikin alalta. Yksi kollega oli käyttänyt ohjaavalta opettajalta saatuja lasten- ja kansanlaulun monisteita. Toinen kollega valitsi teini-ikäiselle oppilaalleen lauluja Cantus 1 -kirjasta, jossa on niin suomen- kuin muun kielistä ohjelmistoa aloittelevalle laulunharrastajalle. Yhden, pidemmällä olevan oppilaan kanssa on käyty läpi jo liedejä sekä antiikin aarioita. Kaksi kollegaa on kannustanut teini-ikäistä oppilastaan kuuntelemaan klassista musiikkia. Tämä on mielestäni hienoa, koska kouluissa ei juurikaan anneta painoarvoa klassiselle musiikille.

Pääosin laulun valitsee opettaja, mutta välillä oppilas on tuonut mukanaan lauluja, joita haluaa valitsemalla koulun tulevaa juhlaa varten. Osa lapsioppilaista on selvästi halunnut, että opettaja valitsee laulut, osa on halunnut valita itse. Välillä opettaja on voinut osallistaa oppilaan valintaprosessiin siten, että tarjoaa useampia lauluja, joista oppilas valitsee yhden.

Oma oppilaani toi heti ensimmäiselle tunnille listan lastenlauluista, joista pitää. Kävimme aluksi läpi listan lauluja, mutta olen sittemmin myös esitellyt muita tunnettuja lastenlauluja. Oppilaani on tuonut myös muutaman radiossa kuullun kevyen musiikin laulun, joita olemme käyneet läpi. Jenni Vartiaisen *Missä muruseni on* -laulua emme käyneet läpi kuin yhdellä kertaa, koska oppilaani lähti liiaksi matkimaan artistin ääntä. Tänä keväänä olemme käyneet läpi Ellinooran *Elefantin paino* -laulua. Oppilaani on saattanut matkia joitain artistin manereita, ja olen niistä huomauttanutkin. Laulu on ollut oppilaalleni selkeästi tärkeä, ja olen pitänyt tärkeämpänä pitää yllä innostuksen liekkiä.

Kevyen musiikin artisteilla on manereita tai tietynlainen äänentuottotapa, joita lapset pitävät siisteinä ja joita he alkavat matkimaan. Omalla oppilaallanikin on tätä taipumusta. Kun hän aloitti lauluopinnot, ääni oli melko räikeän nasaalinen ja mukana oli kevyen musiikin tyylin mukaisia ”niekkuja”. Välillä vanhat tavat puskevat esiin, mutta niistä on päästy eroon muistuttelulla. Oppilaani on

sanonut, että nasaalinen ääni ja niekut kuuluvat tyyliin, jolla poppia lauletaan. Olen kertonut, että popmusiikkia voi laulaa koko äänellä (= koko instrumentilla), eikä se vähennä musiikin merkitystä. Suomessa on paljon laulajia, jotka laulavat koko äänellä popmusiikkia, ja vain muutama, jotka käyttävät pelkästään nenäresonanssia. Olen selittänyt oppilaalleni, että nenäresonanssi on itse asiassa mukana myös kokonaisvaltaisessa laulussa. Tunnella etsimme oppilaan omaa ääntä, eikä ketään pidä matkia. Pidän kiinni siitä, että maneereista päästään eroon ja äänentuotto olisi mahdollisimman luonnollista. Olen sanonut ja ollut lempeän tiukkana, ja oppilaani on asian ymmärtänyt.

Viimeiselle yhteiselle tunnillemme oppilaani toi Uusi päivä -sarjassa kuullun *Joutsen*-laulun. Laulu on mielestäni kaunis ja äänimallikin on hyvä. Oppilaani lähti ensin laulamaan vanhalla pop-tyylillä, mutta yhdellä muistutuksella uskaltautui laulamaan omalla äänellään.

5.6 Äänenmuodostuksen opettaminen

Haastatellut eivät nähneet juurikaan eroa siinä, miten opettavat äänenmuodostusta lapselle tai aikuiselle. Yksi kollega kertoo:

Opetin äänenmuodostusta vähän kuin aikuisillekin. Oman esimerkin kautta konkreettisesti kävimme läpi, mitä kehossa tapahtuu, kun hengitämme "hyvän lauluhengityksen". Yleensä käytin pitkää s-kirjaimella sihisemistä, jonka aikana säilytimme hyvän ryhdin. Sitten sisäänhengityksessä hengitys sijoittuu itsestään oikeaan paikkaan. Istuimme myös jumppapallon päällä ainakin silloin, kun olimme koululla tuntia pitämässä. Lisäksi kerroin kurkunpään toiminnasta ja siitä, että hyvä hengitys laskee kurkunpään alas ja laulaminen helpottuu. Kävimme läpi myös tunteiden ja eläytymisen merkitystä laulutekniikan apuna. Puhuimme myös hieman äänen sijoittumisesta ja resonaatio-onteloista.

Oman oppilaani kanssa olen keskittynyt syvähengityksen löytämiseen, fraasin kannatteluun ja tekstin tekemiseen. Kaikki nämä ovat itseasiassa asioita, joita opetetaan myös aikuisoppilaille. Tunnin alussa olen antanut lapsioppilaalleni vesilasin (puoliksi täynnä) ja pillin, ja pyytänyt häntä puhaltamaan pillillä lasiin ja hymisemään *Ukko Noonan, Jänis istui maassa* tai jonkin muun laulun. Tämä harjoitus suuntaa hengitystä mahdollisimman syvälle ja opettaa, miten hymistessä ja laulaessa ilma ei karkaa hallitsemattomasti ulos suusta, vaan sitä pitää koko ajan kontrolloida fraasin kannatellakseen.

Susanna Tenkanen-Lindemanin tutkimuksesta olen hyödyntänyt harjoituksia *Sisiliskosta käärmeeksi* ja *Kissanpennusta leijonaksi*, joilla haetaan tuntumaa keskivartaloon. Jumppapalloa olen käyttänyt apuna, kun olen yrittänyt opettaa oppilaalle fraasiajattelua edelleen: pallo pysyy oppilaalla

yhden fraasin ajan, ja fraasin vaihtuessa toiseen oppilas pompauttaa tai vierittää pallon opettajalle. Kieltä ja huulia on aktivoitu artikulaatioharjoituksilla, kuten *Mustan kissan paksut posket*, *Ärrän kierän orren ympäri*, *ässän pistän taskuun* ja *Vesihisi sihisi hississä*. Olemme samalla katsoneet suoritusta peilin kautta. Välillä käymme laulun tekstejä läpi selkeästi artikuloiden mutta äänettömästi, niin että tekstin voi lukea huulilta.

Haastatteluja tehtyäni olen ymmärtänyt resonointitilojen opettamisen tärkeyden ja tulen lisäämään sitä opetukseeni.

5.7 Tulkinnan opettaminen

Moni lapsien kanssa työskentelevä korostaa tekstin merkitystä. Kaikki haastatellut korostivat tekstin merkitystä ja käyttävät tekstin läpikäymiseen hyvin aikaa. Oppilaan pitää ymmärtää, mistä laulu kertoo. Mielestäni tässä ei ole eroa aikuisoppilaaseen. Lauluja lauletaan liian helposti läpi, ja tulkinnassa tärkeää olisi nimenomaan ymmärtää, mistä laulu kertoo. Yksi kollega korosti, että laulun sanat eivät ole vain jotain tekstiä, vaan runo. Näin ajatellen laulu saa vielä syvemmän merkityksen ja tulkinnan.

Lapsioppilaani kanssa käydyt lastenlaulut ovat poikkeuksetta säkeistölauluja. Olen huomannut, että teksti ei jää usein helposti mieleen, varsinkin, jos laulussa on neljä säkeistöä tai enemmän. Olemme käyneet säkeistöt läpi ja olemme maallaneet mielikuvia tarinan etenemisestä. Kuitenkin kaikkein hedelmällisimmäksi olen kokenut, että oppilas käyttää lauluun aikaa kotonakin ja keskustele tekstistä vanhempiensa kanssa. Lisäksi olen välillä antanut kotitehtäväksi piirtää kustakin säkeistöstä kuvan sarjakuvatyyliin. Monesti nimenomaan säkeistöjen kuvittaminen auttaa.

Mielestäni tekstit on hyvä käydä läpi myös aikuisten kanssa ja esitellä ne runoina. Vaikka kyseessä on suomenkielinen laulu, on hyvä käydä tarkkaan läpi, mistä tekstissä puhutaan. Teksti tulee käsitellä runona, ja piirtää mielikuva päähän. Esimerkiksi Kilpisen *Laululle*-laulu alkaa sanoilla ”Kuinka tuntuu puro hiljaa helähtäessä, ja luopi kultatähkät pajurukkaan...” Olen pyytänyt aikuisoppilastani miettimään jotain tuttua tunturia ja sen tuttua puroa. Olen pyytänyt visualisoimaan pajurukan, johon kultatähkät piirtyvät. Mistä ne kultatähkät ovat tulleet, miten syntyneet?

5.8 Ideoita lasten laulunopetuksen kehittämiseen

Yksi kollega kiitteli Oulun ammattikorkeakoulun ja Kulttuurialan yksikön innokkuutta ottaa vastaan lapsioppilaita:

Lasten laulunopetusta on hyvä järjestää ammattikorkeakoulussa [harjoituskoulussa], jotta lapset saisivat mahdollisuuden hyvän ja luonnollisen äänenmuodostuksen kehittymiseen. Nykyaikana lapset ottavat mallia usein kevyen musiikin laulajista ja jo lapsilla esiintyy paljon esimerkiksi nasaalia äänenkäyttöä.

Kollegoiden välistä ideariihä ryhmätunnin jälkeen tai erikseen ehdotti useampi kollega. Ideariihessä voisimme analysoida yhdessä ryhmän kanssa juuri pidettyä ryhmätuntia ja keskustella avoimesti tunnin kulusta ja mitä siitä voisi jatkossa kehittää. Myös ohjaavan opettajan palautetta kaivattiin. Yhdellä kollegoista ei ole ollut ohjaustuntia lasten opettamisen aloitettuaan, mutta tämä johtuu siitä, että ei ole löydetty lapsioppilaalle sopivaa ohjaisaika koulukiireiden ja muiden harrastusten takia.

Kaksi kollegaa nosti esille sen, että tällä hetkellä koulutuksessamme ei juurikaan luennoida lasten laulunopetuksesta. Meillä on laulun ainedidaktiikassa yksi luentokerta lasten äänenmuodostuksesta. Aiheeseen kaivattaisiin runsaasti enemmän luentoja. Yksi kollega sanoikin osuvasti, että olemme koulussa oppiaksemme opettamaan. Toinen kollega kertoo:

Koulun suunnalta olisin ehkä kaivannut tiedollisia vinkkejä enemmän ja esimerkiksi ulkopuolista luennoitsijaa, joka on paljon opettanut lapsille. Esim. joku lapsikuoron johtaja olisi voinut olla mielenkiintoinen ja häneltä olisi varmasti voinut löytyä paljon tietämystä aiheeseen liittyen.

Jos lasten laulunopetusta halutaan jatkossa lisätä Oulun ammattikorkeakoulun laulopedagogin koulutuksessa, se ei tapahdu pelkästään lapsioppilaita lisäämällä, vaan vaatisi panostusta myös teoriapuolella. Mielestäni on erinomainen ehdotus, että koulu hyödyntäisi alan asiantuntijoita ja pyytäisi heitä luennoimaan. Toki tämä on resurssikysymys. Vaikka lapsioppilaan opettaminen ei perusasioissa juurikaan eroa aikuisoppilaan opettamisesta, ei voida lähteä siitä oletuksesta, että opettaminen on täysin samanlaista. Jos lapsioppilas on alakouluikäinen, opettamisen lähestymistapa edellyttää lähestulkoon varhaiskasvatuksen oppien taitamista. Jos taas kyseessä on teiniikäinen nuori, tulisi saada ohjeistusta, miten opetetaan laulua äänenmurroksen ympärillä.

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että lapsen opettaminen on lisännyt heidän ammattitaitoaan. Haastatellut ovat itse halunneet lapsioppilaan. Yhteinen näkemys on, että opetusharjoittelussa tulisi olla mahdollisuus valita lapsioppilas.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheeksi muotoutui opintojen aikana lasten laulunopetus ja sen toteutus osana Oulun ammattikorkeakoulun laulupedagogikoulutusta. Tutkimusaineistoa keräsin haastattelemalla hankkeen ideoijaa, laulun yliopettajaa Airi Tokolaa, sekä neljää opiskelijakollegaani. Kollegojen kanssa vertailimme muun muassa, mitä eroja ja toisaalta samankaltaisuuksia lasten ja aikuisten opettamisen välillä on.

Haastateltujen oppilaat olivat hankkeen alkaessa 7, 9, 10, 12 ja 15, mikä on mielestäni hyvä ikähajonta tällaiselle tutkimukselle. Usein lasten laulunopetuksen tutkimuksissa ikähajonta on pienempi, mutta toisaalta tutkimuskohteina on ollut kokonaisia musiikkiluokkia.

Eroja hieman vanhempien, teini-ikäisten nuorten ja aikuisten opettamisen välillä ei juuri ole, koska laulamisen lainalaisuudet pätevät kaikille: hyvä ryhti, kehon kannattelu ja riittävä syvähengitys. Toisaalta haastatellut myönsivät, että opetusmenetelmät ja lähestymistapa ovat hieman erilaiset, kun opettavana on lapsi tai teini-ikäinen nuori. Lapsioppilaan kanssa ollaan pehmeämpiä ja varovaisempia, koska herkkä ääntöelimistö on vielä kehitysvaiheessa.

Pienten lasten ja aikuisten opettamisen välillä sen sijaan on suuri ero. Lapsia motivoi leikki, ja opetus tapahtuu leikin lomassa. Aikuisilla on sisäinen motivaatio kehittää omaa laulutaitoaan hakeutuessaan laulutunneille. Mielikuvia käytetään niin lasten kuin aikuisten opetuksessa, mutta mielikuvien tulee olla hyvin konkreettisia lasten kanssa. Pienten lasten kanssa erityisen tärkeää on opettajan aitous. Lapsi aavistaa heti, jos opettaja ei ole tosissaan eikä ole sanojensa tai tekojensa takana. Lapselle ei voi esittää olevansa kiinnostunut, jos ei oikeasti ole kiinnostunut. Halu opettaa lapsia pitää lähteä laulupedagogiopiskelijasta itsestään.

Mietin, onko tässä koulumme pilottityössä otettu tarpeeksi huomioon opettavan lapsen tai teini-ikäisen nuoren ikää. 10-vuotias on vain kaksi vuotta nuorempi kuin 12-vuotias, mutta lapsen kehityksessä tapahtuu tuona aikana suuri harppaus. 12- ja 15-vuotiaiden kehityksessä tapahtuu vielä isompia muutoksia. Kyse ei ole pelkästään ääntöelimistön kehittymisestä, vaan koko fyysisestä kehityksestä, ja sen lisäksi vielä älyllisestä, sosiaalisesta ja persoonallisuuden kehityksestä. Toki meillä laulunopettajiksi opiskelevilla päällimmäisenä on mielessä ääntöelimistö ja sen varjelemi-

nen, mutta oppimisessa on mukana koko lapsi silloisessa kehitysvaiheessaan. Nykyisessä koulutuksessamme lasten kehitysvaiheita käsitellään pedagogian kursseilla ja lasten laulunopetusta käsitellään ainedidaktikassa, kuitenkin valitettavan vähän. Jatkossa toivoisin koulutukseen lisättäväksi enemmän teoriaa koko ”lapsi-instrumentista”, niin että lasta opettava olisi selvillä lapsen yleisistä kehitysvaiheista ja opettamisesta äänenmurroksen aikana, ennen ja jälkeen ja osaisi suunnitella opetustaan näiden tekijöiden ympärille.

Pilottiprojektin kehitysideoista päällimmäisenä nousevat esiin ryhmätuntien tarve, kollegoiden väliset ideariihet sekä lasten laulunopetuksen teoriasisällön merkittävä lisääminen. Tämä vaatisi lisäpanostusta ammattikorkeakoulun suunnalta.

Oli hyvä idea tehdä haastattelujen pohjaksi kysymysaihiot ja lähettää ne etukäteen haastateltaville. Näin kollegoillani oli aikaa pohtia asioita itsekseen ja keskusteluista tuli mahdollisimman hedelmällisiä. Halusin haastatella nimenomaan kasvotusten, koska keskustelusta tulee silloin avointa vuorovaikutusta, missä vaihdetaan kokemuksia ja kumpikin oppii hieman toiselta. Haastatteluissa mentiin välillä sivupoluille, kun keskustelu vain lähti siihen suuntaan. Sekään ei minusta ole huono asia, sillä koen oppineeni hurjasti kollegoiltani ja osaan varmasti opettaa jatkossa monipuolisemmin. Nämä keskustelut muistuttivat minua siitä, kuinka tärkeää olisi vaihtaa kokemuksia jatkossakin esimerkiksi järjestämällä learning cafe -tyyppisiä tapahtumia. Pelkissä pöytäkeskusteluissa ei päästä ammatillisesti niin hedelmällisiin keskusteluihin kuin tapahtumissa, joihin kokoonnutaan tietyn asian ympärille.

Lasten laulunopetus tulee toivottavasti sisällyttämään laulupedagogiopiskelijoiden koulutukseen myös muualla Suomessa. Itse olen ollut tähän mahdollisuuteen hyvin tyytyväinen. Opetusharjoittelussa on minulla kaiken kaikkiaan ollut opetettavana kaksi naisoppilasta, kaksi miesoppilasta ja yksi lapsioppilas. Ikäskaala on niin ikään ollut hyvin laaja: 7–60+. Harjoittelu on tarjonnut minulle laaja-alaisen näkökulman ja koen olevani entistä valmiimpi kentälle.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia, miten lapsille opetetaan musiikkia ja laulua peruskouluissa, ihan käytännön tasolla. Tämä vaatisi mielestäni useamman tutkijan työpanoksen ja peruskoulujen musiikinopettajien osallistumisen, ja tutkittavia kohteita tulisi olla kymmeniä. Olen myös ymmärtänyt, että Oulun konservatorion pop/jazz-puolella on aloitettu vastaavanlainen lasten laulunopetus.

Olisi kiinnostavaa tutkia, mitä eroja ja samankaltaisuuksia heidän opetuksessaan on Oulun ammattikorkeakoulussa järjestettävään opetukseen verrattuna, ja voisiko näiden instituutioiden kesken järjestää jatkossa yhteistyötä.

LÄHTEET

Alakoskela, H., Leppälä, E. & Veikkola, S-M. 2009. Laulun opetussuunnitelman kehittäminen lapsille ja nuorille. Kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 22.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201003062836>.

Kossi-Saarela, M. 2008. Lapset ja laulaminen – Tietopaketti lasten kanssa laulaville aikuisille. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 10.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-1239871993-1>.

Kukkamäki, P. 2003. Laulun myötä kasvuun. Artikkelijulkaisussa Laulupedagogit – Juhlajulkaisu 2003. Helsinki: Laulupedagogit ry, 55-64.

Laulusuzuki 2018. Viitattu 18.5.2018, <http://www.suzukivoice.com/fi/index>.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 10.3.2018, https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Orpana, T. 2015. Lapsen laulu – Ääntä päästä varpasiin. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 11.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052810841>.

Pihkanen, T. 2011. Lapset laulavat. Tutkimus tavoitteellisesta lasten laulunopetuksesta ja opas opetuksen tueksi. Kehittäjäkoulutus. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Lisensiaattityö. Viitattu 22.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923856>.

Tenkanen-Lindeman, S. 2014. Lasten kanssa laulaen. Laulupedagogin kokemuksia lasten laulunopetuksesta. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 8.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405219103>.

Tuhkala, S. 2016. Lasten laulunopetuksen ominaispiirteet. 7–12-vuotiaiden lasten lauluohjelmiston valinta. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 8.3.2018, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016091814375>.

Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. DocMus Esittävän säveltaiteen ja tutkimuksen tohtorinkoulutusyksikkö. Sibelius-Akatemia. Väitöskirja. Viitattu 22.3.2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:952-9658-95-8>.

Valtasaari, H. 2012. Laulopedagogiikan haasteet. Artikkelijulkaisussa *Laulopedagogit 2011–2012* (8-16). Viitattu 2.2.2018, <http://www.laulopedagogit.fi/wp-content/uploads/2013/11/Laulopedagogi2011-2012-vedos2.pdf>.

Wahlroos-Kaitila, S. 2012. Lasten laulukoulutuksesta Suomessa vuonna kivi, miekka ja tietsikka. Artikkelijulkaisussa *Laulopedagogit 2011–2012* (17-18). Viitattu 24.8.2017, <http://www.laulopedagogit.fi/wp-content/uploads/2013/11/Laulopedagogi2011-2012-vedos2.pdf>.

Wahlroos-Kaitila, S. 2018. Lasten laulunopetus Metropolian laulopedagogin koulutuksessa. Laulun yliopettaja, Metropolian ammattikorkeakoulu. Sähköpostiviesti 8.4.2018.

Haastattelut:

Airi Tokola, laulun yliopettaja, 16.4.2018

Opiskelijakollegahaastattelut 13.-28.2.2018

1. Minkä ikäinen lapsioppilaasi on? Kerro taustaa (aiempi tai muu musiikkiharrastuneisuus, muut harrastukset).
2. Onko sinulla lapsioppilaita koulun ulkopuolella?
3. Oletko lukenut paljon lasten opettamisen oppaita vai oletko mennyt mutu-tuntumalla? Oletko hakenut ja saanut riittävästi vertaistukea?
4. Tapahtuuko opettaminen aina samassa luokassa vai vaihtuuko? Onko opetus aina samaan aikaan joka viikko? Onko luokan sisustuksella merkitystä?
5. Onko lapsioppilaasi kaivannut ryhmätunteja? Pitäisikö niitä mielestäsi järjestää? Miksi?
6. Kerro lapsioppilaasi tunnin rakenteesta. Mitä ääniharjoitteita käytät? Mitä lauluteknisiä käsitteitä käytät? Onko oppilaasi motivoitunut? Oletko joutunut toimimaan motivaattorina?
7. Oletko huomannut, että käyttäisit eri opetusmetodeja lapsioppilaallasi kuin aikuisella? Mil-laista on vuorovaikutus lapsen kanssa verrattuna aikuiseen?
8. Miten esittelet lapselle uuden laulun?
9. Millaista ohjelmistoa laulatat lapsilla? Miltä äänialalta? Tuleeko lapsioppilaaltasi omia toiveita? Millaisia? Millä perustein valitset ohjelmiston, mitä painotat lauluissa?
10. Opetatko äänenmuodostusta? Kerro esimerkkejä.
11. Miten lasten laulunopetusta pitäisi mielestäsi jatkossa järjestää Oamkissa ts. miten kehittäisit opetusta (sekä lapsioppilaan että tulevan laulopedagogin ammattitaidon kannalta)?